

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/1. Nakoplov na vročilo. Nepriljubljenost plemen ne sprejemamo. Izdaja vsak teden. Naročnina letno 60 Din. za inozemstvo 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davke posebe. Pošt. čk. rač. 11.153. Telefon 3112

Učitelj na vasi

Tudi v Sloveniji stoji — čeprav je izmed jugoslovanskih pokrajin še najbolj industrializirana — kmetstvo vprašanje v ospredju zanimanja in skrbi vseh, ki se morajo iz kateregakoli razloga pečati z javnimi zadevami. Kmetijstvo je tudi pri nas zdaleka najvažnejša gospodarska panoga, bodisi po njegovem številčnem razmerju, bodisi po pomenu, ki ga zavzema kot producent najnujnejših življenjskih potrebščin.

Toliko z zgolj gospodarskega stališča.

Če pa gledamo naše podeželje tudi kot najnaravnejši rezervar zdravih sil naroda in najbistvenejši tradicij ter koncem koncev kot jamstvo za ohranitev narodne samobitnosti in kontinuitete, se nam pokaže šele naš kmetijski problem v vsej svoji veličini in nujnosti.

Neodložljivi gospodarski in moralni razlogi govore torej za to, da ne sme nihče mimo tega vprašanja z zaprtimi očmi.

Ce smo trdili zgoraj, da stoji to vprašanje v ospredju zanimanja vseh, ki se pečajo z javnimi zadevami, smo imeli v mislih predvsem ponovne izjave državnih funkcionarjev na najvišjih mestih ter resolucije raznih kmetijskih in drugih gospodarskih organizacij in ustanov.

Zal da kljub temu pravilnemu spoznanju in vrednotenju položaja ne pridemo nikakor od besed do dejanj, da se reševanje krize našega kmeta ne premakne z mrtve točke in da postaja to vprašanje vsled tega vedno bolj pereče in zamotano. Nemožnost se je ubraniti vtisu, da se merodajni činitelji ne morejo odločiti, poseči z vsjo potrebno energijo v ta gordijski voz ter da se prepušča usodnemu toku prasta pot, po znanem pasivističnem reku »Après nous le déluge«.

V čem obstaja v glavnem problem našega kmetijstva?

Posestne razmere našega kmeta so vsled preobljudenosti Slovenije skrajno neugodne: okrog tri četrtine poljedelske zemlje so razdeljene na male kmetije od 0—10 ha. Niti ena četrtina naših zemljiških posestnikov se ne more torej prehranjevati izključno od donosa svoje zemlje.

Splošna gospodarska kriza ne le da preprečuje odvisni odtok delavstva s kmetij v industrijska in obrtna središča, marveč vrača že nekaj let cele falange brezposelnih nazaj v vasi, kjer pomnožujejo bedo in nezadovoljnost. Toliko domača mesta kolikor tujina naravnost tekmujejo med seboj v tem usodnem izločanju naše kmečke delavne sile.

Nič čudnega, če so narasli kmečki dolgi v zadnjem desetletju na ogromne vsote in da bi bil zato tudi v normalnih kreditnih razmerah denarni trg zaprt za veliko večino slovenskih kmečkih gospodarjev. Pri obstoječi kreditni krizi se pa niti prihranki v kmečkih denarnih zavodih ne morejo uporabiti za poživitev kmetijskega gospodarstva.

Neorganiziranost kmečkih mas, ki stoje tako brez učinkovitega orožja nasproti organizirani in po sedanjih državnogospodarski politiki celo privilegirani industriji, je ustvarila škodljive gospodarske škarje: razmerje med cenami industrijskih in kmetijskih produktov postaja za kmeta vedno neugodnejše.

Autarkična politika povojnih držav onemogoča še tisto malo trgovine, ki bi prišla v poštev za slovenske pridelke, ali pa vsaj politika njihove cene tako navzdol, da se je izkupiček našega gospodarstva znižal skoraj na polovico.

To so torej v glavnem ona trda dejstva, ki glodajo ob srčni koreniki našega kmetijskega gospodarstva in narodnega zdravja. Gospodarski polom kmeta bi potegnil za seboj vse ostalo prebivalstvo in oškodoval istočasno kulturno in moralno življenje vsega naroda.

Klic po rešitvi kmečkega vprašanja je zato vedno kot upravičen.

Napisali smo par glavnih ugotovitev v učiteljskem listu za učiteljstvo. Te ugotovitve naj nam služijo kot vodič za orientacijo v gospodarskem in kulturnem delu na našem težko prizadetem podeželju, sicer nam grozi vsak moment nevarnost, da od samih drevce ne opazimo gozda.

Skozi lupo teh ugotovitev se nam bo pokazalo po večini naše delo, ki je veljalo vse do zdaj kot izredno važno in neobhodno potrebno, v popolnoma drugačni perspektivi. Ni izključeno, da se bo marsikateri »kulturni pionir« zalotil v vlogi gasilca, ki v potu svojega obraza vlači iz goreče hiše razno staro šaro, a pozablja pri tem na človeške žrtve, nad katerimi se zgrinja podirajoče se tramovje.

A tudi oni drugi, ki niso sicer nikdar izgubili izpred oči središčnega problema naše vasi, se zavedajo z zagrenjeno dušo, da stojijo osamljeni sredi današnjega vrtinca, da nimajo posnemalcev in pomočnikov ter da tone njihovo prizadevanje neizkoriščeno v morje splošnega malodušja in anarhične nesistematčnosti.

Ne moremo se ubraniti moreče skrbi, da se vsi skupaj premalo zavedamo težkega položaja, v katerem se nahajamo ter da ne vo-

dimo uvidevnega računa o posledicah, ki se zde neizogibne.

Vemo sicer, da postaja naše šolstvo vsak dan luksuriوزnejša ustanova, ki težko obremenjuje javne dajatve, a ne vrača niti malo tega, kar bi morala, da se ustreže potrebam današnjega časa in niti ne vzgaja ljudi, kakršne zahteva naša doba. — Vemo, da je

naše izvenšolsko delo razblinjeno že v posameznih vseh na nebištvene panoge, da manjka v vsej Sloveniji ustrežajočega modernega šolskega in izvenšolskega sistema, a prav zato se moramo vsi skupaj — z odločujočimi faktorji vred — vprašati, kaj naj storimo, da ne bomo ob dnevu, ki pride, sojeni in obsojeni.

L. G.

Rojstni dan

Nj. Vis. kneza namestnika Pavla

V torek, dne 28. aprila, je praznoval knez namestnik Pavle svoj 43. rojstni dan.

Sin kneza Arzena in bratranec blagopokojnega kralja Aleksandra I. Zedinitelja se je rodil 28. aprila 1893. v Petrogradu. Gimnazijo je dovršil v Beogradu, univerzo je posecal v Oxfordu.

Tragična usoda blagopokojnega kralja Aleksandra ga je postavila v ospredje, kajti

prej smo ga poznali le kot predsednika Rdečega križa in tudi vernega sodelavca kralja Zedinitelja.

Med trojico kraljevskih namestnikov pripada on kraljevski rodbini. Zato kličemo ob njegovem rojstnem dnevu:

Naj živi visoki kraljevski dom Karađorđevićev!

Dom učiteljic

Poročilo občnega zbora dne 9. aprila t. l.

Načelnica tov. Sodnikova je otvorila občni zbor. Pozdravila je vse navzoče, predvsem g. Minko Govekarjevo, predsednico jugoslovanskega kralja Aleksandra I. Zedinitelja se je rodil 28. aprila 1893. v Petrogradu. Gimnazijo je dovršil v Beogradu, univerzo je posecal v Oxfordu.

Dr. Stanko Gogala je predaval o zelo aktualni temi: »Nova šola — novo življenje«. Predavanje je izoblikoval povsem svojevrsno. Osnovna misel je bila, življenje vodi šola, šola pa vodi življenje. Pri tem ni misleno obče življenje, temveč življenje posameznika, življenje v učencu samem.

Šola naj vodi in bogati to življenje ne samo v metodi, ki je doslej trpala v otroka razno stvarino. Vse dosedanje reforme so bile več ali manj zunanega značaja, naši šoli pa je najbolj potreba, da se notranje prenovi in preosnuje.

Učitelj naj stopi otroku nasproti kot človek, ki ga spoštuje, skuša naj se živeti vanj, prislusne naj njegovi duši. Naj mu ne vsiljuje tega, kar njega samega zanima, podredi naj se duševnosti otrokovi, samo tako more preiti učiteljevo delo v resnično vzgojno prizadevanje. Pravi učitelj se preda popolnoma učencu in ta začuti takoj, kje bo našel razumevanje in kdo mu bo znal odgovoriti na njegova vprašanja.

Današnja mladina se razvija hitreje, njena notranja zrelost je nenavadno zrasla. Najvažnejša naloga vzgojiteljeva je, da skuša gojenja pritegniti in gledati, da se mu ne izmakne. Le učitelj, ki je sam notranje bogat, more zadovoljiti mladega človeka. Če se mu je posrečilo pridobiti zaupanje otrokovo, bo znal razgibati njegovo duševnost in ga zbuditi k novemu notranjemu življenju. Šola bo postala otroku vir notranjega bogastva, iz katerega bo črpal in dobival pobudo k lastnemu ustvarjanju.

Le taka živa šola zbuja novo življenje, zahteva pa resnično živega učitelja.

Predavanje, podano s toplino in iskrenostjo, se je tudi toplo sprejelo, le škoda, da nas je bilo premalo.

To so misli, v katere bi se bilo zatopiti vsakemu učitelju in vzgojitelju. Naša šola je vkljub vsemu prizadevanju v resnici okosteljena, poudarja preveč zunanje delo, nedostaja pa ji notranje poglobitve.

Gospodarsko predavanje g. ravnatelja Boža Račiča je imelo predvsem namen za zainteresirati tovarišice za delovanje in prospevanje »Osrednjega zavoda« kot ustanove, ki že zdaj z velikim uspehom podpira domače obrte in zaposluje na stotine našega domačega ženstva. Položaj naših vasi je danes naravnost obupen, prizadeti so zlasti obmejni kraji in oni, ki so izgubili zaradi sankcij dosedaj stalne vire zaslužka. Edina pomoč je zaposlitev žen.

Osrednji zavod vzdržuje že veliko šol in ima v različnih krajih dobro organizirane postojanke, kjer so vpeljene razne tehnike ženskega ročnega dela.

Izdelki naših žen so dosegli glede izvedbe in solidnosti že tako višino, da lahko tekmujejo z vsakimi inozemskimi; tujina jih že močno upošteva. Pri nas pa je širša javnost še premalo poučena, zato ne polaga važnosti na povzdigo domačih obrtov. Me učiteljice v tem oziru lahko precej pripomoremo, s tem da same vselej zahtevamo le domače izdelke in odklanjamo inozemske. S svojim vplivom in z nasveti pa tudi med drugim ženstvom v tem oziru lahko vršimo važno kulturno in socialno nalogo.

H koncu je g. predavatelj povabil zadrugo, naj si ogleda obrat zavoda. Načelnica se mu zahvalja za zanimivo predavanje s prošnjo, da bi mogle ogledati učiteljice zavod ob prihodnji učiteljskega tečaja. G. Govekarjeva nasvetuje, naj bi se pri tej priliki pokazali stroj-

ni izdelki in izdelki ročnega dela, ker široka javnost tega ne zna ločiti in primerno ocenjevati.

Poročila funkcionar.

Načelnica poroča: a) Glede naših predlogov vplacil za dosmrtna stanovanja ni bilo dosedaj nikakega odziva. Predlogi so samo ogroženi, izvedba se bo ravnala po razmerah, ki bodo tedaj, ko bomo mogle svoje načrte uresničiti.

b) Glede združitve našega doma z domom visokoškola se ni prišlo do razgovora, vendar kaže, da se bo naša akcija razvijala v to smer.

c) Napredek v številu članic in izjav za kamne je neznan. Temu bo glavni vzrok splošno slabo razpoloženje zaradi neugodnih službenih razmer. Vendar bi to ne smelo negativno vplivati na stanovsko zavest, nasprotno, ravno osredotočenje nas bo jačilo, da bomo lažje kljubovali udarcem.

Nekatere članice so prošle za ukinitve mesečnih odteljav za kamne. Načelnica pozove navzoče članice, naj izrečejo tozadevno svoje mnenje. Soglasno se izjavijo, da zadruga iz tehničnih razlogov na to nikakor ne more pristati. Poleg tega bi na tako neresno postopanje omajalo zaupanje v naše delo.

Iz tajniškega poročila tov. Herenove je razvidno, da je imela zadruga od zadnjega občnega zbora 7 rednih odborovih sej in širši sestanek članic o Božiču.

Izmed važnejših dopisov je bil poziv Gospodarskega sveta, odseka učiteljskega združenja, za podvig stanovskih gospodarskih in socialnih ustanov. Započela se je akcija agitacijskih predavanj za vse učiteljske gospodarske ustanove ob priliki sreskih učiteljskih zborovanj. V ta namen je naša zadruga oddala Gospodarskemu svetu informativno okrožnico, ki je prišla na razgovor pri nekaterih učiteljskih zborovanjih. Načelno dobra zamisel nam pa do danes ni prinesla vidnega uspeha.

Na vprašanje »Učiteljskega doma« v Ljubljani, ako bi sodelovale pri nameravani efektini loteriji v korist Učiteljskemu domu, je zadruga obljubila svojo pomoč. Pri tej priliki je pozvala načelnica vse navzoče čla-

VSEBINA:

Učitelj na vasi.

Rojstni dan Nj. Vis. kneza namestnika Pavla.

Dom učiteljic.

Nauk iz nadloge.

Pravi Slovenci, Vindiši in južna Stajerska.

Dvodnevni vrtnarski tečaj za učiteljice.

Smučarski tečaj za učiteljske.

Krško narodno šolstvo v luči statistike.

LISTEK: Trije kralji ogratarski.

Splošne vesti. — Osebnosti. — Listi o učiteljstvu, šoli, prosveti in JUU. —

Naša gospodarska organizacija. — Mladinska matica. — Šolski radio. — Stanovska organizacija JUU. — Novosti na knjižnem trgu.

nice, zlasti poverjenice, naj se s svojim vplivom zavzamejo za stvar in sodelujejo, ker solidarnost in samopomoč nas bosta moralno dvignili in gospodarsko okrepili.

Zavetišče Marije Mehletove daje v tem letu zavetje in opoldanski obed 4 krat na teden 66 učenkam I. drž. dekl. mešč. šole. 46 učenek prispeva z majhno odškodnino, 20 najubožnejših dobiva obed brezplačno. Zavetišče se vzdržuje iz podpor ministrstva za soc. politiko, kr. banske uprave, mestnega poglavarstva, Rdečega križa, iz prispevkov učenek in prispevkov učiteljstva I. drž. dekl. mešč. šole in drugih dobrotnikov. Vendar so te podpore spričo splošnega slabega gospodarskega položaja vedno bolj pičle, letos je celo izostala podpora ministrstva soc. politike, ki je bila doslej glavni vir dohodkov za zavetišče. Tako je prišlo zavetišče v precej neugoden položaj, upamo pa, da se nam bo z osebnimi intervencijami in pismenimi vlogami posrečilo zagotoviti obstoj zavetišču tudi za prihodnje leto.

Iz blagajniškega poročila tov. Levčeve je razvidno, da je znašal celokupni promet v pret. poslovnem letu Din 142.804,19, gotovine v blagajni je Din 1378,28, hranilne vloge Din 98.353,51, v poštini hranilnici Din 4040,95, vredn. papirji in premičnine Din 2601,—, deleži članov 600 Din, deleži pri Zvezi slov. zadrug in drugod 600 Din.

31. dec. pret. l. je štela zadruga 187 članic t. j. 1 več nego lani.

Tajnica nadzorstvenega odbora tov. Gregoričeva ugotavlja v svojem poročilu, da je pri pregledu blagajniških knjig našel odbor najlepši red, kar je zasluža naše vestne in marljive blagajničarke, kateri za njeno požrtvovalno delo izreka popolno priznanje.

Tov. Levčeva se v imenu odbora zahvali načelnici za njeno prizadevanje v prosepah zadrug. Prav tako se zahvali načelnica vsem odborcem in poverjenicam za vsestransko pomoč z željo, da bi zadrugi kmalu pripomogle do uresničenja naših načrtov.

Pri volitvah se je na predlog tov. Sušnikove izvolil prejšnji odbor.

Za bodoče leto skušamo znova zastaviti vse sile, da pridobimo čim več novih članic in podpornic. Kot najuspešnejše sredstvo so se izkazala osebna propagandna predavanja po posameznih srezih.

G. Govekarjeva se je najlepše zahvalila, da smo jo povabile v svojo sredo in jo izrazila priznanje našemu delu z željo, da bi se nam kmalu posrečilo zgraditi dom, ki bi nudil gostoljubno streho tudi drugim ženskim društvom.

Pri slučajnostih so se navzočim članicam razdelile podpisne pole za mirovno akcijo.

Nauk iz nadloge

Meseca septembra preteklega leta so bile z uredbo kraljevske vlade znižane plače vseh državnih uslužbencev. O tem je bilo mnogo govora in tudi javnost si je ustvarila o tej uredbi povsem točno sodbo. Dasiravno jih je zelo težko pogodila, je imela ta uredba vendar le zelo poveljno posledico: Ona je odprla očem vsem državnim uslužbencem in spregledali so, kako zelo je zanje potrebno, da so združeni.

Dasiravno člen 76. uradniškega zakona prepoveduje »vsako sporazumno akcijo raznih združenj« brez predhodnega odobrenja pristojnega ministra, — lakota, ki nažene volka iz gozda, je nagnala ljudi, da se združijo kot eden človek in da složno stopijo v obrambo svojih življenjskih interesov. To stališče, — ostro v svojem bistvu, umerjeno po formi, a podčrtano z utemeljenimi razlogi, — je napravilo globok vtis, tako na javnost, kakor tudi na kraljevsko vladu. Temu stališču, ki se ni dozdevalo dovolj energično samo nestrpnostim in onim, ki so toliko ostrejši z jezikom, kolikor so mlačnejši pri delu, se imamo brez dvoma zahvaliti, da je tako hitro prišlo do gotovih korektur v omejenih uredbi. To stališče je bilo morda posredno tudi razlog, da se je prenehalo misliti na nova znižanja, o katerih se je uporno šepetalo nekaj mesecev.

Složni nastop državnih uslužbencev jim je dvignil v javnosti ugled tudi v drugi smeri.

Ljudstvo je pri nas kaj rado gledalo v državnih uslužbencih samo najete delavce, ki hočejo od države, svojega delodajalca, iztisniti čim večji zaslužek, ne računajoč z ničemer drugim. Neki zelo znan politik s pretenzijami državnika visokega stila se ni sramoval, na nekem zboru obtožiti državne uradnike, ki da mislijo samo na svoj želodec in se ne brigajo za bedo širokih narodnih slojev. — Ta primer je dobrodošel (vsako zlo ima svojo dobro stran!), da pokaže vsemu svetu, kako napačna so taka mišljenja, v kolikor se tičejo državnih uradnikov.

Toliko o našem odnošaju napram uradništvu, ki so izven naših vrst in večkrat na žalost proti nam. Ampak iz svoje velike nadloge moramo tudi zase izvleči poseben nauk. Mi ne moremo biti niti v eni organizaciji zadovoljni sami s seboj. V svojem opredeljevanju je treba iti vedno s sledečega osnovnega stališča: Tvoja pravica spoštujejo samo v toliko,